

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/103/2021
Identifikačné číslo spisu:	8817207093
Dátum vydania rozhodnutia:	28.02.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Halušková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:8817207093.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu E. J., nar. XX.XX.XXXX, bytom na H. XX/X, XXX XX C., zastúpeného JUDr. Milošom Kaščákom, advokátom so sídlom Kalinčiakova 10, 093 01 Vranov nad Topľou, proti žalovanému D. X., nar. XX.XX.XXXX, bytom XXX XX O. E. X. XX, o nahradenie prejavu vôle, vedenom na Okresnom súde Vranov nad Topľou pod sp. zn. 3C/43/2017, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 27. februára 2020 sp. zn. 16Co/20/2019 takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 27. februára 2020 sp. zn. 16Co/20/2019 a rozsudok Okresného súdu Vranov nad Topľou zo dňa 29. júna 2018 sp. zn. 3C/43/2017 z r u š u j e a v e c v r a c i a okresnému súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1.1. Okresný súd Vranov nad Topľou (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo dňa 29. júna 2018 sp. zn. 3C/43/2017 zamietol žalobu a stranám sporu nepriznal náhradu trov konania. Z dôvodov rozsudku vyplýva, že žalobca sa domáhal nahradenia prejavu vôle žalovaného pri uzatvorení kúpnej zmluvy o prevode spoluvlastníckeho podielu o veľkosti 45/360 k nehnuteľnostiam (registra E, pozn. dovolacieho súdu) zapísaným na LV č. XX pre kat. úz. Z. J. ako orná pôda, a to parc. č. XX/X o výmere 1211 m², parc. č. XX/X o výmere 1744 m², parc. č. XX o výmere 13720 m², parc. č. XXX o výmere 7576 m², parc. č. XXX o výmere 5440 m², parc. č. XXX o výmere 6266 m², parc. č. XXX o výmere 2787 m², parc. č. XXX o výmere 2957 m², parc. č. XXX/X o výmere 13057 m², parc. č. XXX/X o výmere 724 m², parc. č. XXX o výmere 37992 m², parc. č. XXX o výmere 23752 m², parc. č. XXX o výmere 1714 m², parc. č. XXX o výmere 813 m², parc. č. XXX o výmere 8236 m², parc. č. XXX o výmere 12032 m², parc. č. XXX o výmere 6334 m² a na LV č. XX v kat. úz. Z. J. ako parc. č. XX, orná pôda o výmere 4080 m² a parc. č. XX, orná pôda o výmere 4505 m². Žalobu odôvodnil tým, že je podielovým spoluvlastníkom predmetných nehnuteľností a pôvodná predávajúca mu tieto nehnuteľnosti neponúkla na predaj ako podielovému spoluvlastníkovi, čím bolo porušené jeho predkupné právo.

1.2. Po právnej stránke súd prvej inštancie svoje rozhodnutie odôvodnil ust. § 588, § 603 ods. 3 ako aj ust. § 100 ods. 1, 2 a § 101 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“). V odôvodnení svojho rozhodnutia

uviedol, že v konaní nebol sporný prevod nehnuteľností ani kúpna cena. Žalovaný vzniesol hmotnoprávnu námietku premlčania poukázuc na to, že k uzavretiu kúpnej zmluvy došlo dňa 24.05.2014 a žalobca si uplatnil predkupné právo až listom zo dňa 17.07.2017. Súd prvej inštancie po konštatovaní, že žalobca nemôže mať naliehavý právny záujem na podaní žaloby (§ 137 písm. c/ Civilného sporového poriadku, ďalej aj „CSP“) dospel k záveru, že vznesená námietka premlčania je dôvodná (k premlčaniu nároku došlo 24.05.2017) a žalobu v celom rozsahu zamietol. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 257 ods. 1 CSP.

2. Krajský súd v Prešove ako súd odvolací (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 27. februára 2020 sp. zn. 16Co/20/2019 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a stranám sporu nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. V odôvodnení rozsudku uviedol, že rozhodnutie je vecne správne a v plnom rozsahu odkázal na odôvodnenie napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie. K odvolacím námietkam žalobcu uviedol, že oprávnený z porušeného predkupného práva sa môže v zmysle § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka od nadobúdateľa domáhať buď ponuky veci na predaj, alebo mu zostane predkupné právo zachované. Žalobca si zvolil podanie žaloby o nahradenie prejavu vôle nadobúdateľa súdnym rozhodnutím. Relatívna neplatnosť prevodu spoluvlastníckeho podielu z dôvodu uvedeného v § 140 Občianskeho zákonníka je uplatnená tým, že sa dotknutý spoluvlastník dovoľá tohto dôvodu u prevodcu aj nadobúdateľa. Právne účinky dovolania sa neplatnosti nastávajú okamihom, keď tento prejav vôle dôjde všetkým subjektom relatívne neplatného právneho úkonu, čo sa môže stať aj doručením žaloby. Žalobca vyzval žalovaného na uzavretie kúpnej zmluvy listom zo dňa 17.07.2017, doručeným žalovanému 20.07.2017. Žalovaný vzniesol námietku premlčania podaním zo dňa 22.05.2018 označeným ako Výjadrenie žalovaného k žalobe zo dňa 27.07.2017. Odvolací súd sa plne stotožnil s právnym názorom súdu prvej inštancie v posúdení otázky, odkedy začala plynúť premlčacia doba. I s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4Cdo/37/2007, v ktorom bolo judikované, že v prípade nároku uplatniť predkupné právo, toto právo bolo porušené už v okamihu, kedy došlo k vzniku právneho úkonu (kúpnej zmluvy), lebo vtedy vznikol právny dôvod (titulus), ktorý je základom porušenia predkupného práva. V uvedenom rozhodnutí sa ďalej konštatovalo, že okamih, kedy došlo k porušeniu práva, nemožno posúvať až do dňa zápisu (vkladu vlastníckeho práva) do katastra nehnuteľností, pretože ide už o modus, ktorým sa úradne završuje súkromnoprávny úkon a ktorý má právny význam pre prevod vlastníckeho práva (nie pre právny úkon ako taký). Z uvedených dôvodov preto všeobecná trojročná premlčacia doba začína plynúť dňom, kedy došlo k uzavretiu právneho úkonu. V preskúmanom prípade je nepochybné, že kúpna zmluva bola uzatvorená dňa 24.05.2014, jej vklad do katastra nehnuteľností bol povolený dňom 02.09.2014. Súd prvej inštancie správne ustálil, že žalobca

si mohol uplatniť predkupné právo od 25.05.2014 do 24.05.2017, keď sa nestotožnil s názorom žalobcu, že premlčacia doba začala plynúť dňom povolenia vkladu príslušným katastrálnym úradom.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie. Prípustnosť dovolania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) CSP argumentujúc, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Žalobca mal podľa obsahu spisu a podľa obsahu jeho dovolania (§ 124 CSP) za to, že v rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu Slovenskej republiky nebola vyriešená otázka počiatku plynutia premlčacej doby nároku z porušenia predkupného práva, spočívajúceho v práve domáhať sa, aby nadobúdateľ podielu (ktorého scudzením bolo porušené predkupné právo) tento podiel ponúkol na odkúpenie (podľa § 603 ods. 3 OZ v spojení s § 140 OZ). Žalobca uviedol, že odvolací súd poukázal na ustálenú prax odvolacieho súdu (napr. rozsudok zo dňa 30.01.2008 sp. zn. 4Cdo/37/2007), podľa ktorej premlčacia doba práva namietat relatívnu neplatnosť právneho úkonu podľa § 40a OZ začína plynúť prvým dňom po uskutočnení takéhoto úkonu. Dovolateľ tvrdil, že právo domáhať sa od nadobúdateľa, aby oprávnenému ponúkol predmet prevodu na predaj, vyplývajúce z ustanovenia § 603 ods. 3 OZ by sa malo premlčovať až odo dňa povolenia vkladu vlastníctva do katastra nehnuteľností, nie odo dňa podpisu zmluvy o prevode vlastníctva nehnuteľností.

4. Žalovaný navrhol dovolanie zamietnuť pre jeho neopodstatnenosť, pretože súd prvej aj druhej inštancie rozhodol na základe predložených dôkazov vecne a procesne správne.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je dôvodné.

6. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

7. Dovolateľ odôvodnil prípustnosť dovolania poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) CSP argumentujúc tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri riešení ktorej „sa odvolací súd neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ale rozhodnutia dovolacieho súdu sa praxou prekonali.“ Dovolací súd aplikujúc ustanovenie § 124 CSP posudzoval dovolanie podľa jeho obsahu a v snahe autenticky porozumieť textu dovolania ako celku (viď nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 15/2021 z 25. mája 2021 alebo jeho nález sp. zn. I. ÚS 336/2019 z 09. júna 2020) dospel k záveru, že žalobca za právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, označil určenie počiatku premĺčania uplatneného nároku z porušenia predkupného práva spočívajúceho v práve domáhať sa od nadobúdateľa, aby oprávnenému ponúkol predmet prevodu na predaj podľa § 603 ods. 3 OZ.

8. Dovolací súd vychádzajúc z obsahu žaloby a súdneho spisu a z odôvodnení rozsudkov súdov nižších inštancií považuje za nutné pripomenúť, že spoluvlastník, ktorého zákonné predkupné právo bolo porušené, má dve možnosti ako požadovať zjednanie nápravy - prvou z nich je domáhanie sa relatívnej neplatnosti zmluvy o prevode spoluvlastníckeho podielu a druhou je domáhanie sa, aby mu nadobúdateľ nadobudnutý spoluvlastnícky podiel ponúkol na kúpu za rovnakých podmienok, za ktorých ho kúpil od pôvodného podielového spoluvlastníka. Tieto možnosti nemožno stotožňovať ani ich zamieňať.

9. Vo vzťahu k počiatku plynutia premĺčacej doby pri nároku dotknutého spoluvlastníka na dovolanie sa relatívnej neplatnosti zmluvy Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojej ustálenej rozhodovacej praxi (napr. rozsudky sp. zn. 1Cdo/27/2005 alebo sp. zn. 4Cdo/37/2007) uvádza, že všeobecná trojročná premĺčacia doba plynie odo dňa uzatvorenia zmluvy o prevode vlastníckeho práva (nie od okamihu nadobudnutia vlastníckeho práva nadobúdateľom).

10. V uznesení z 31. mája 2022 sp. zn. 7Cdo/269/2019, ktoré bolo uverejnené v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 53 z roku 2022, najvyšší súd vyslovil, že „Oprávnenie spoluvlastníka, ktorého predkupné právo bolo porušené (§ 140 Občianskeho zákonníka) domáhať sa od nadobúdateľa, aby mu vec ponúkol na predaj v zmysle § 603 ods. 3 Občianskeho zákonníka vzniká až momentom, keď nadobúdateľ nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnosti, keďže až týmto momentom je s predmetnou nehnuteľnosťou oprávnený nakladať (§ 123 Občianskeho zákonníka).“ Súčasne vyslovil, že závery prijaté v súvislosti so začatím plynutia premĺčacej lehoty spoluvlastníka na dovolanie sa relatívnej neplatnosti zmluvy z dôvodu porušenia predkupného práva (v spore vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 4Cdo/37/2007) nemožno uplatniť na obmedzenie práva spoluvlastníka požadovať od nadobúdateľa, aby mu ponúkol spoluvlastnícky podiel na nehnuteľnosti na kúpu, a to z dôvodu, že toto právo súvisí s nadobudnutím vlastníckeho práva.

11. Zo skutkových žalobných tvrdení, z petitu žaloby aj z obsahu spisu v prejednávanej spore je celkom zrejmé, že žalobca sa domáhal poskytnutia súdnej ochrany žalobou o nahradenie prejavu vôle na uzavretie kúpnej zmluvy; neuplatnil si nároky z relatívnej neplatnosti právneho úkonu.

12. Pokiaľ sudy v základnom konaní odvíjali počiatok plynutia premĺčacej lehoty od vzniku právneho úkonu, dovolateľom nastolenú právnu otázku posúdili nesprávne. Judikatúra má aj spätný účinok, preto na posúdenie veci nemá vplyv, že v čase rozhodnutia súdov v základnom konaní uvedené rozhodnutie

najvyššieho súdu ešte nebolo vydané. Vychádza sa z prevažujúceho prístupu, že súd právo netvorí, ale iba nachádza. Pokiaľ dôjde k zmene judikatúry bez zmeny právnej normy, nejde o zmenu právneho pravidla; ide o tú istú normu, iba je nanovo vyjadrený jej obsah. Z toho vyplýva, že účinky zmeny judikatúry nemožno obmedziť len do budúcnosti. Súd, ktorý rozhoduje po zmene judikatúry, nemôže vedome aplikovať nesprávny, judikátúrou už prekonaný názor. Nový právny názor je vzhľadom na to potrebné aplikovať aj na všetky už prebiehajúce konania. Tým sa prípustné retrospektívne pôsobenie zmeny judikatúry líši od neprípustného retroaktívneho pôsobenia právnych noriem (uznesenie Najvyššieho súdu SR z 19. marca 2018 sp. zn. 3Cdo/198/2017).

13. Z uvedeného vyplýva, že v prejednávacom spore je dovolanie prípustné a zároveň dôvodné, dovolací súd preto napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu aj rozhodnutie okresného súdu zrušil (§ 449 ods. 1, 2 CSP) a vec okresnému súdu vrátil na ďalšie konanie. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

14. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

15. Na doplnenie dovolací súd udáva, že okresný súd videl dôvod zamietnutia žaloby aj v nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení (§ 137 písm. c/ CSP). Odvolací súd, ktorého rozhodnutie napadol žalobca dovolaním, sa zaoberal žalobcom vymedzenou odvolacou námietkou spočívajúcou v nesprávnom určení počiatku premlčania. Dovolací súd pripomína, že predmetom tohto konania nie je určenie, či tu právo je alebo nie je vyžadujúce existenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, ak tento nevyplýva z osobitného predpisu, preto je uvedený záver okresného súdu v tomto smere irelevantný.

16. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.